

KWARTALNY BIULETYN INFORMACYJNY

WYDAWNICTWO BIURA DELEGATA MINISTRA W. R. i O. P. DO SPRAW OCHRONY PRZYRODY

QUARTERLY INFORMATION BULLETIN

CONCERNING THE PROTECTION OF NATURE IN POLAND

KWARTAŁ III. 1935.

KRAKÓW, LUBICZ 46

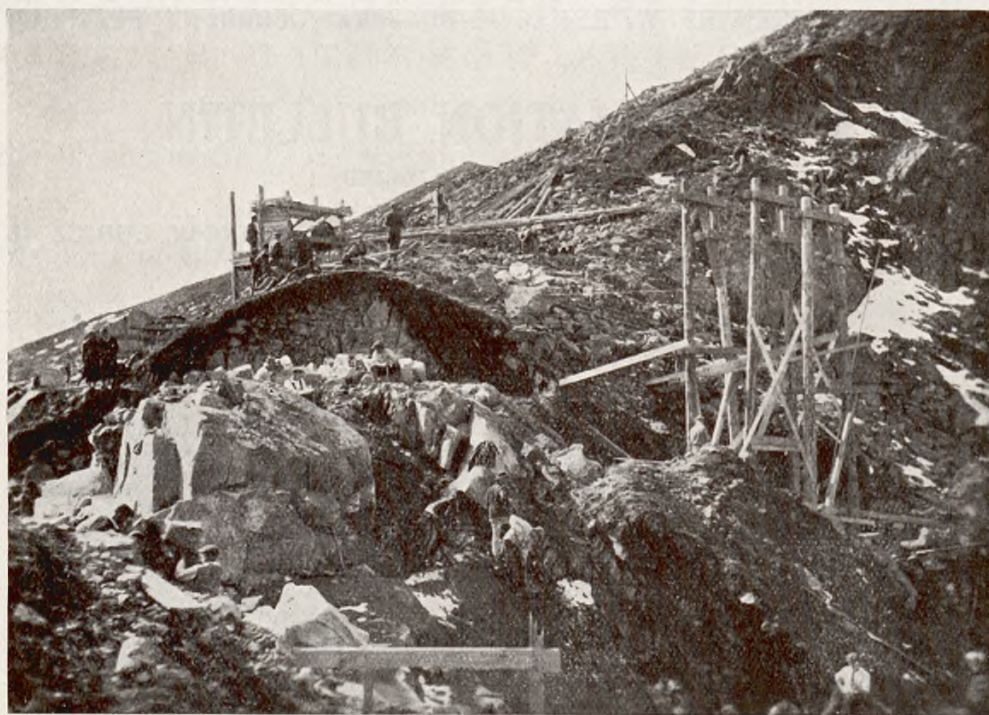
Fot. F. Larisch.

Dolina Suchej Kasprowej i Kasprowy Wierch w Tatrach z zaznaczoną częścią trasy budującej się kolejki linowej i budynkiem końcowej stacji pod szczytem Kasprowego Wierchu.

The Kasprowa valley and mount Kasprowy in the Tatras with marking of the line of the constructed rope-railway and the building of the upper station.

KOLEJKA NA KASPROWY

DOKUMENTY

Kamieniołomy i budowa wież dla kolejki pod szczytem Kasprowego Wierchu.

Stone-pit and construction works of rope-railway pillars at the foot of mount Kasprowy.

I. „Oświadczenie rządowe z dnia 19 grudnia 1925 r. w sprawie uchwały Konferencji Ambasadorów z dnia 5 września 1924 r., dotyczącej Protokołu podpisanego w Krakowie dnia 6 maja 1924 r. w związku z ustaleniem granicy polsko-czeskosłowackiej w okręgu Jaworzyny (ogłoszone w Dzienniku Ustaw R. P. z dnia 31 grudnia 1925 r. No. 133, poz. 952).

«W myśl porozumienia delegatów Rządów Polskiego i Czeskosłowackiego z dnia 17 listopada 1925 r. Aneks A do Protokołu Krakowskiego z dn. 6 maja 1924 r. ma być wprowadzony w życie dn. 1 stycznia 1926 r.».

Wyjątek z protokołu:

«II. Poza kwestjami, zawartemi w tekście aneksu A. niniejszego protokołu, obaj Komisarze przedyskutowali szereg spraw natury ogólniejszej, stojących w związku z pracami delimitacyjnymi i interesami kulturalnymi pogranicza i doszli do zgodnego wniosku, aby zalecić swym rządóm jak najrychlejsze zawarcie:

a) Konwencji turystycznej...

b) Konwencji o parku przyrodniczym (rezerwat), któryby wzorem analogicznej konwencji między Stanami Zjednoczonymi Ameryki a Kanadą, stworzył na pograniczu polsko-czeskosłowackiem rejony zastrzeżone dla kultury fauny i flory oraz charakteru krajobrazu miejscowego».

*) Fotografie tutaj umieszczone wykonano w dn. 29 i 30 IX 1935.

WIERCH W TATRACH

I FAKTY*)

Zniszczenie przyrody pod szczytem Kasprowego Wierchu w związku z rozpoczęciem budowy kolei linowej w Parku Narodowym w Tatrach.

Nature destruction at the foot of mount Kasprowy in relation to the construction of the rope-railway in the National Park in the Tatras.

II. Z protokołu Konferencji Przedstawicieli Nauki Polskiej i Czeskosłowackiej, zebra-nych w Krakowie, w dniach 8 i 9 grudnia 1925, z inicjatywy Polskiej Akademji Umiejętności i Czeskiej Akademji Nauk.

W szczególności uważają eksperci, że: «wysoce szkodliwe, a pod względem gospodarczym nierealne i niedopuszczalne są jakiekolwiek kolejki szczytowe we właściwych Tatrach. W razie istotnej potrzeby budowa takich kolejek możliwą jest tylko u podnóża Tatr».

Praca w kamieniołomie pod szczytem Kasprowego Wierchu.
Works in the stone-pit at the foot of mount Kasprowy.

III. Zasiłek Funduszu Kultury Narodowej przy Prezydjum Rady Ministrów udzielony Polskiemu Towarzystwu Tatrzańskiemu na cele wykupna udziałów na halach w Tatrach.

Z zasiłku tego Polskie Towarzystwo Tatrzańskie wykupiło liczne udziały na halach, między in-

Teren prac przygotowawczych dla budowy jednego
ze słupów.

Preliminary works for the construction of one of the pillars.

nemi również na hali Gąsienicowej (także pod Kasprowym Wierchem, w miejscu budowy stacji kolejki), zobowiązując się wobec Prezydium Rady Ministrów m. in.:

1) Nie korzystać gospodarczo z nabytych udziałów we współwłasności.

2) Dolożyć wszelkich starań, aby nie powstawały tutaj nowe budowle, drogi, ścieżki i t. p.

3) Umieścić w wykazach hipotecznych adnotację, iż nabytek został skutecznie wyłączony na cele realizacji Parku Narodowego w Tatrach.

(Wyjątek z pisma Zarządu Głównego P. T. T. z dnia 11 kwietnia 1929 r.).

IV. Uchwała Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 16 grudnia 1932 r. w sprawie nabycia na własność Skarbu Państwa dóbr Murzasichle II.

Wyjątek z uzasadnienia uchwały:

«Konieczność nabycia całości dóbr braci Uznańskich t. j. dóbr Murzasichle I i II, Szaflary, Poronin i t. d. jako obejmujących tereny, które mają wejść w skład przyszłego Parku Narodowego w Tatrach, została już w 1928 roku stwierdzona przez zainteresowane Ministerstwa Spraw Zagranicznych i Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Ministerstwo Spraw Zagranicznych w sprawie tej zwróciło specjalnie uwagę na konieczność zakupienia przez Skarb Państwa terenów w Tatrach ze względów międzynarodowych t. j. w związku z intensywnie przeprowadzoną przez Rząd Czeskosłowacki akcją zakupu gruntów po czeskiej stronie Tatr, i koniecznością takiejże akcji po polskiej stronie Tatr, oraz ze względu na bliską realizację idei Parku Narodowego w Tatrach, powstającego w dużej mierze z inicjatywy Rządu Polskiego».

V. Kontrakt kupna - sprzedaży części dóbr Bukowina, Brzegi, Zakopane i Kościelisko z dnia 3 października 1933 r.:

«Fundacja «Zakłady Kórnickie» sprzedaje Skarbowi Państwa na cele Parku Narodowego, a Skarb Państwa kupuje dobra Bukowina, Brzegi, Kościelisko i Zakopane».

Widok z Myślenickich Turni na las zniszczony liniami leśnymi i siecią dróg.
View from Myślenickie Turnie on the primeval forest destroyed by rope-railway lines and ways.

VI. Oświadczenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych, dra Bronisława Nakończnikow-Klukowskiego (Wywiad w Ilustrowanym Kurjerze Codziennym Nr. 288 z dnia 17. X. 1933 r.).

«Myśl przekształcenia Tatr na jeden wielki, największy w Europie, liczący 50 tysięcy hektarów rezerwat, jest tem piękniejsza, że do jej realizacji podały sobie ręce Polska i Czechosłowacja... Nadzór nad lasami tatrzańskimi obejmie Komisja Parku Tatrzańskiego, analogicznie do Komisji istniejącej dla Parku Narodowego w Pieninach».

Obraz zniszczenia przyrody na szczycie
Myślenickich Turni.

Forest devastation on the top of Myślenickie Turnie.

VII. 20 marca 1934 Wydział Państwowej Rady Ochrony Przyrody uchwała jedno-myślny protest przeciw ujawnionemu planowi budowy kolei linowej w Tatrach.

VIII. 6 kwietnia 1934 delegacja Wydziału Państwowej Rady Ochrony Przyrody przedkłada na audjencji Panu Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego memoriał, w którym uzasadnia swe stanowisko.

Bezplanowe kopanie dołów dla wydoby-
cia piasku i niszczenie przytem lasu.

Planless digging of pits for the extraction of sand
and thus destructing the forest.

IX. W kwietniu 1934 rozpoczęto prace przygotowawcze na trasie kolejki (wycięcie linii leśnych).

**X. 26 kwietnia 1934 Przewodniczący Państwo-
wej Rady Ochrony Przyrody przedkłada ponownie Panu
Ministrowi W. R. i O. P. argumenty, przemawiające
przeciw budowie kolejki.**

**XI. 13 maja 1934 wchodzi w życie «Ustawa
o ochronie przyrody» z dnia 10 marca 1934
(Dz. U. R. P. nr. 31, poz. 274, z dnia 13 kwietnia
1934).**

**XII. W czasie od 26 stycznia 1934 do końca czer-
wca 1934, 94 Towarzystwa i Instytucje naukowe, kra-
joznawcze i turystyczne, uchwalają protesty przeciw
zamierzonej budowie kolejki w Tatrach.**

Dwie szerokie linie, wycięte w lesie na Myślenickich Turniach, szpecące krajobraz.
Two large lines cut out in the forest on Myślenickie Turnie.

XIII. W czasie od 19 stycznia 1934 do końca września 1935 ukazało się w prasie 390 artykułów i notatek przeciw kolejce, zamieszczonych w 91 pismach. W tym okresie za budową było w prasie 67 artykułów (w tem w Ilustrowanym Kurjerze Codziennym i Światowidzie 49).

XIV. 24 lipca 1935: umowa o zawarciu spółki „Towarzystwo Budowy i Eksploatacji Kolei Linowej Zakopane (Kuźnice) — Kasprowy Wierch“, sp. z ogr. odp. w Warszawie, Mokotowska 61 m. 30.

XV. 26 lipca 1935: L. A/VI/I/16/35 Starosta powiatowy w Nowym Targu wydaje orzeczenie:

«Na wniosek Towarzystwa Budowy i Eksploatacji Kolei Linowej Zakopane (Kuźnice) — Kasprowy Wierch, sp. z ogr. odp., z dnia 26 lipca 1935 orzeka się na podstawie art. 50 i 52 rozporządzenia Prezydenta R. P. z dnia 24 września 1934 Dz. U. R. P. nr. 86 poz. 776, czasowe zajęcie parceli gruntowej 1. kat. 1565 gminy kat. Murzasichle Jędrzeja Chyca z Zakopanego i tow. własnej, oraz parceli gruntowej 1576 Józefa Gąsienicy Walczaka z Zakopanego i tow. własnej, celem przeprowadzenia prac przygotowawczych do budowy kolejki linowej z Kuźnic na Kasprowy Wierch».

Fragment budowy wielkiej stacji na szczycie Myślenickich Turni.

Part of the construction of a large rail-way station on the top of Myślenickie Turnie.

XVI. 29 lipca 1935 do rejestru handlowego wpisano: „2-B. 9906 Tow. Budowy i Eksploatacji Kolei Linowej Zakopane (Kuźnice) — Kasprowy Wierch, sp. z ogr. odp. w Warszawie, Mokotowska 61, m. 30. Celem spółki jest budowa i eksploatacja kolei linowej z Zakopanego (Kuźnic) na Kasprowy Wierch w Tatrach oraz innych przedsiębiorstw z nią związanych. Kapitał zakładowy wynosi 200.000 zł.“.

(Przedruk z «Wiadomości Turystycznych» Nr. 17 z 1. IX. 1935).

XVII. 1 sierpnia 1935 rozpoczęto prace nad budową kolei linowej.

XVIII. 13 sierpnia 1935: ustąpienie Delegata Ministra W. R. i O. P. do spraw ochrony przyrody i złożenie mandatów przez członków Państwowej Rady Ochrony Przyrody do rąk p. Ministra W. R. i O. P.*).

XIX. 19 września 1935: Urząd Wojewódzki Krakowski wydaje ogłoszenie Nr. OA. III-c/3/12/35 w sprawie planów kolei:

«Towarzystwo Budowy i Eksploatacji Kolei Linowej Zakopane (Kuźnice) — Kasprowy Wierch, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Warszawie, wniosło podanie do Ministerstwa Komunikacji o udzielenie mu koncesji na budowę i eksploatację kolei linowej z Zakopanego (Kuźnice) na Kasprowy Wierch w Tatrach».

«Pan Minister Komunikacji reskryptem z dnia 16 września 1935 r. Nr. O.K. III-152/4/35 na podstawie art. 5. ustawy z dnia 17 marca 1932 r. o koncesjach na koleje znaczenia miejscowego i koleje miejskie (Dz. U. R. P. nr. 38 poz. 391) zarządził komisyjne zbadanie projektu budowy powyższej kolei».

«W związku z powyższem podaję do powszechnej wiadomości, że zgodnie z przepisami wyżej powołanej ustawy, plan budowy projektowanej wyżej oznaczonej kolei linowej, wyłożony będzie do przejrzania dla ogółu przez dni 14, poczynawszy od dnia 25 września 1935 r. do dnia 8 października 1935 r. włącznie w Zarządzie Miejskim w Zakopanem i Zarządzie Gminnym Poroninie».

«Wydział powiatowy, Zarządy gmin, oraz zainteresowane osoby mają prawo stosownie do postanowień ustępu 3-go art. 5 powołanej ustawy przedstawić w powyższym terminie pisemne lub ustne wnioski co do zmiany kierunku linii i położenia stacji, Starostwu Powiatowemu w Nowym Targu, zaś wydział Wojewódzki przedstawia swe wnioski bezpośrednio Urzędowi Wojewódzkiemu w Krakowie».

«Przedstawione w czasie wyłożenia planów wnioski będą następnie rozpatrzone przez komisję, przewidzianą w art. 5 ustęp 7 powołanej ustawy».

*) Por. str. 13.

«Rezerwat» w pojęciu kierownictwa budowy kolejki; napis ten umieszczono w zniszczonym lesie.
The inscription «Reserve» on a board installed as if by irony by the direction of the rope-railway works who destroyed the forest.

A. USTAWY, ROZPORZĄDZENIA I ZARZĄDZENIA WŁADZ PAŃSTWOWYCH.

1. Oświadczenie Rządowe z dnia 19 czerwca 1935 r. w sprawie przystąpienia Ekwadoru do konwencji z dnia 24 września 1931 r. o uregulowaniu połowu wielorybów.

Podaje się niniejszem do wiadomości, zgodnie z komunikatem Sekretarjatu Ligi Narodów, że w wykonaniu postanowienia art. 16 konwencji o uregulowaniu połowu wielorybów, podpisanej w Genewie dnia 24 września 1931 r. (Dz. U. R. P. z 1935 r. Nr. 14, poz. 75), zgłoszone zostało w Sekretarjacie Ligi Narodów przystąpienie do powyższej konwencji w imieniu Rządu Ekwadoru dnia 13 kwietnia 1935 r.

Minister Spraw Zagranicznych: *Beck*.

2. Oświadczenie Rządowe z dnia 24 sierpnia 1935 r. w sprawie złożenia przez Francję dokumentu ratyfikacyjnego konwencji z dnia 24 września

1931 r. o uregulowaniu połowu wielorybów.

Podaje się niniejszem do wiadomości, zgodnie z komunikatem Sekretarjatu Ligi Narodów, że w wykonaniu postanowienia art. 15 konwencji o uregulowaniu połowu wielorybów, podpisanej w Genewie dnia 24 września 1931 r. (Dz. U. R. P. z 1935 r. Nr. 14, poz. 75), złożony został w imieniu Rządu Francuskiego dnia 16 maja 1935 r. w Sekretarjacie Ligi Narodów dokument ratyfikacyjny powyższej konwencji.

Minister Spraw Zagranicznych: *Beck*.

Mimo zawarcia konwencji międzynarodowej o ochronie wielorybów i przystąpienia do niej licznych państw na obu półkulach, nadmierny połów wielorybów nie został jeszcze opanowany. W sezonie 1933/34 i w lecie 1934 r. upolowano 32.167 wielorybów.

B. PARKI NARODOWE, REZERWATY I POMNIKI PRZYRODY.

a) Parki Narodowe.

Park Narodowy w Tatrach.

Stanowisko Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego wobec budowy kolejlinowej w Tatrach.

Wobec pojawiających się głosów, jakoby stanowisko Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego w sprawach ochrony przyrody uległo zmianie, Zarząd Główny P. T. T. zawiadamia, że Polskie Towarzystwo Tatrzańskie uchwaliło na swym Walnym Zjeździe Delegatów w roku 1934 w Warszawie rezolucję, określającą program Towarzystwa w sprawach ochrony przyrody górskiej, której tekst poniżej podajemy. Stanowisko, zajęte w tej rezolucji, zostało w pełni potwierdzone przez Walny Zjazd Delegatów w roku bieżącym i uchwały Zarządu Głównego P. T. T.

Tekst rezolucji brzmi:

«Walny Zjazd Delegatów P. T. T., opierając się o statut Towarzystwa, liczne rezolucje poprzednich Walnych Zjazdów Delegatów, uchwały Oddziałów, Kół i Sekcyj P. T. T. oraz posiedzeń Zarządu Głównego P. T. T., ponawiane od szeregu lat, stoi niezmiennie na stanowisku, że ochrona przyrody górskiej jest jedną z zasadniczych podstaw należytego rozwoju turystyki górskiej. Za najlepszą i najskuteczniejszą formę ochrony przyrody górskiej uznaje Walny Zjazd Delegatów P. T. T. tworzenie górskich parków narodowych i rezerwatów w najpiękniejszych obszarach Karpat, jak: Tatry, Pieniny, Babia Góra, Czarnohora i t. d. z zapewnieniem, że racjonalne uprawianie turystyki letniej i zimowej nie dozna z tego powodu ograniczeń i że realizacja parków narodowych będzie się odbywała w pełnym porozumieniu z P. T. T. przy równoczesnem, stałem

uwzględnianiu interesów miejscowej ludności. Walny Zjazd Delegatów P. T. T. uważa za najpilniejsze utworzenie na podstawie ustawy o ochronie przyrody z dnia 10. III. 1934 r. Parku Narodowego w Tatrach, jak też uważa za niezbędną obecność przedstawicieli P. T. T. w komisjach górskich parków narodowych.

Walny Zjazd Delegatów P. T. T. w trosce o zachowanie pierwotnego i nieskażonego stanu przyrody i krajobrazu Tatr, uwzględniając ponadto oddawna zajmowane przez P. T. T. stanowisko, sprzeciwiające się nadmiernemu uprzystępnianiu Tatr, jako pomniejszającemu wartości estetyczne, wychowawcze i turystyczne tych gór, sprzeciwia się stanowczo wszelkim projektom budowy nowych dróg jezdnych w obrębie Tatr (zarówno polskich jak czechosłowackich).

Walny Zjazd Delegatów P. T. T., wychodząc z założenia, że budowa jakichkolwiek kolejek na obszarze Tatr (zarówno po stronie polskiej jak i czechosłowackiej) jest niezgodną z duchem i zasadami ochrony przyrody oraz postulatami turystyki, jest przeciwny wszelkim tego rodzaju inwestycjom».

Nowe nielegalne schronisko turystyczne w Tatrach.

Stanisław Bobak z Zubzuchego, uzyskawszy pozwolenie na budowę gnojowni na hali Królowej Wyżniej, przekroczył granice otrzymanego konsensu i wybudował na tej hali dom mieszkalny, nadający się na schronisko. Przeciw tej nielegalnej budowlі wystąpiło Polskie Towarzystwo Tatrzańskie oraz Państwowa Rada Ochrony Przyrody do Starostwa Powiatowego w Nowym Targu; istnieje uzasadniona nadzieja, że nielegalnie wybudowane schronisko zostanie niebawem zlikwidowane.

Park Narodowy w Pieninach.

W dniach 27—28 lipca b. r. odbyło się w Krościenku n/D. drugie zebranie Komisji Parku Narodowego w Pieninach. Zebranie omawiało zasady gospodarki rybnej w przełomie Dunajca, plan i technikę spostrzeżeń przyrodniczych personelu Parku Narodowego i szereg spraw bieżących. Protokół zebrania ogłoszony będzie w XV roczniku «Ochrony Przyrody».

Opinia o budowie domu w przełomie pienińskim.

Na miejscu budowy domu mieszkalnego, zamierzonej przez p. T. Wołoskiego na brzegu Dunajca na t. zw. Krasie, w pobliżu granicy Parku Narodowego w Pieninach, odbyła się dnia 27 lipca b. r. Komisja Parku Narodowego w Pieninach pod przewodnictwem b. Wiceministra W. Leśniewskiego, która uchwaliła jednomyślnie zgłosić stanowczy sprzeciw przeciw wspomnianemu projektowi budowy. Motywy tej uchwały są następujące:

Parcela na «Krasie», gdzie miałby być wzniesiony budynek, znajduje się ściśle naprzeciw bramy wejściowej do Parku Narodowego, na osi Dunajca. Postawiony w tym miejscu dom zasłoniłby widok na naturalną bramę rzeczną i skalną, i zszpeciłby krajobraz, pozostający pod ochroną na mocy ustawy o ochronie przyrody z dnia 10 marca 1934 r. Postawienie na «Krasie» pierwszego budynku mieszkalnego mogłoby jako precedens pociągnąć za sobą zabudowanie całego terenu. Urządzenie przystani kajakowej na Dunajcu nie jest wcale związane z budową domu mieszkalnego, gdyż przystań została już urządzona i istnieje niezależnie od projektowanego budynku.

Na podstawie powyższej opinii, zakomunikowanej władzom państwowym przez Delegata Ministra W. R. i O. P., Starostwo w Nowym Targu wydało zakaz budowy.

Park Narodowy w Białowieży.

W Parku Narodowym w Białowieży ogrodzenie wzdłuż drogi Browskiej doprowadzone zostało do rzeki Hwoźni. W ten sposób Park Narodowy jest obecnie całkowicie odosobniony od sąsiednich nadleśnictw przez ukończone ogrodzenie, oraz granice naturalne (rzeki: Hwoźnia i Narewka). Ruch turystyczny w okresie od 1 czerwca do 1 września b. r. wyraża się liczbą 6.594 osób. W budowie jest nowe schronisko turystyczne, mogące pomieścić do 60 osób w małych, 5—6-osobowych salkach.

Instytut Badawczy L. P.

b) Rezerwaty.

Rezerwat nad Switezią.

Do rezerwatu wcielono nabytą w sierpniu b. r. przez Administrację Lasów Państwowych większą część majątku Pieszczanka wraz z jeziorem. Pertrakcje w sprawie zakupu reszty są w toku.

Instytut Badawczy L. P.

Otwarcie rezerwatu cisowego w Bystrem k. Baligródu.

Staraniem Komitetu Lwowskiego Państwowej Rady Ochrony Przyrody odbyła się dnia 21 września 1935 r. uroczystość otwarcia rezerwatu cisowego w Bystrem k. Baligródu (pow. leski), w lasach p. Jana Wiktora z Zarszyna.

Utworzenie rezerwatu nastąpiło z własnej woli obywatela ziemianina, rozumiejącego nowoczesne znaczenie idei ochrony przyrody dla teraźniejszej i przyszłej kultury narodowej naszego Państwa.

Jest to pierwszy rezerwat leśny w powiecie leskim. Rezerwat o powierzchni 3.36 ha, znajduje się na zboczu południowo-wschodnim góry «Jawor» (817 m) w oddziale lasu 5e. Cis występuje tu w drzewostanie jodłowo-bukowym. Starszych okazów cisa jest przeszło 100, a ponadto znajduje się dość obfity podrost i nalot cisowy. Dużo cisów wykazuje poważne uszkodzenia z czasów wielkiej wojny światowej.

W uroczystości otwarcia rezerwatu wzięli udział pp. dr Roman Gąsiorowski, starosta leski, inż. Józef Borek, wojew. insp. ochrony lasów, dr inż. Kazimierz Pilat, inspektor Lwowskiej Izby Rolniczej, dr Stanisław Śmietana, wójt gminy Baligród, Stanisław Winiarski, sołtys gminy Baligród i b. zarządca lasów w Bystrem, oraz inż. Edward Kwiatek, insp. pow. lasów gminnych. Ze sfer ziemiańskich byli obecni: pp. Jan Wiktor, właściciel maj. Bystre z córką Heleną i bratem Władysławem, August hr. Krasicki, właściciel dóbr Lesko i delegat P. R. O. P., Karol Jankowski, właśc. dóbr Baligród, i Stefan Gostomski, właśc. dóbr Siedliska.

Z ramienia Komitetu Lwowskiego P. R. O. P. był obecny prof. Wierdak, przewodniczący Komitetu, który w imieniu Państwowej Rady Ochrony Przyrody podziękował zebrany za udział w uroczystości, a p. J. Wiktorowi za utworzenie rezerwatu i zreferował pokrótce znaczenie uroczystości, oddając rezerwat w opiekę władz państwowych.

P. starosta Gąsiorowski w krótkim przemówieniu wyraził radość, że tak ważna uroczystość odbywa się w powiecie powierzonym jego pieczy, i przyrzekł otoczyć rezerwat stałą i gorliwą opieką.

Utworzenie rezerwatu „Święte Błoto”.

Zarządzeniem Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych z dnia 25 września b. r. Urz. 2025/9 utworzony został rezerwat częściowy «Święte Błoto», położony wśród bagien w nadleśnictwie Jezioro, Dyrekcji Lasów Państwowych w Wilnie, o pow. 62.55 ha. Przedmiotem ochrony jest mogiła i obóz powstańców z 1863 r., uczczone krzyżem pamiątkowym, oraz otaczający je drzewostan z przewagą świerka, brzozy i sosny.

Instytut Badawczy L. P.

Utworzenie rezerwatu nad Piaśnicą.

We wrześniu b. r. został zatwierdzony przez Dyrekcję Naczelną Lasów Państwowych pismem P. D. 2025/23 rezerwat częściowy nad rzeką Piaśnicą

o pow. 54.70 ha w uroczysku Międzyrowie, nadleśnictwie Góra, Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu. Ochronie podlegają zarośla sosnowo-dębowe oraz zbiorowiska torfowiskowe z *Myrica gale*, *Erica tetralix*, *Empetrum nigrum*, *Osmunda regalis* i t. d.

Instytut Badawczy L. P.

c) Pomniki przyrody i historii.

Ochrona starych drzew.

Urząd Wojewódzki Krakowski uznał w dalszym ciągu następujące drzewa za zabytki, podlegające opiece prawa.

Sędziwą lipę w majątku Grabki, pow. stopnickiego, rosnącą na terenie parku pałacowego w Grabkach¹⁾. (Pismo Urzędu Wojewódzkiego z dn. 11. VIII. 1935 r. L.: K. B. S. 5-1-Ki/935).

Starą lipę, rosnącą w parku w Polnej, pow. gorlickiego, mającą 4.40 m obwodu. (Pismo Urzędu Wojewódzkiego z dn. 23 sierpnia, 1935 r. L.: K. B. S. 11-107-Kr./935).

Urząd Wojewódzki Wileński wciągnął do rejestru zabytków następujące drzewa:

Stary dąb, o obwodzie 4.30 m, a wysokości około 26 m, rosnący przy sadzie w maj. Kazimierzowo gminy Iłskiej; w odległości 50 m od drogi do wsi Malewice, pow. wilejski. (Pismo Urzędu Wojewódzkiego z dn. 9 sierpnia, 1935 r. Nr. Ks. II. 4/114).

Dwa stare jałowce, rosnące obok siebie, w odległości 113 m od wymienionego powyżej dębu. Wymiary jałowców są następujące: wysokość około 10 m, średnica 34 cm; wysokość około 10 m, średnica 32 cm (L. pisma j. w.).

Starą sosnę, o średnicy pnia 1,50 m, a obwodzie 4 m, rosnącą na porębie folwarku Mondzin, w gminie Rajca, pow. nowogródzkiego. (Pismo Urzędu Wojewódzkiego z dn. 9 sierpnia 1935 r., Nr. Ks. II. 4/115).

Ochrona parku w Polnej.

Urząd Wojewódzki Krakowski uznał za zabytek, podlegający opiece prawa, park w Polnej, pow. gorlickiego. Park ten ma wielką wartość zabytkową i krajobrazową, a nadto gospodarczą, gdyż ze względu na dużą ilość pięknych lip ma wielkie znaczenie dla rozwoju pszczelarstwa. (Pismo Urzędu Wojewódzkiego z dn. 23. VIII. 1935 r., L.: K. B. S. 11-107-Kr./935).

d) Ochrona zwierząt.

Konferencja w sprawie hodowli żubrów.

W dniu 11 czerwca b. r. odbyła się za zaproszeniem Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych konferencja w sprawie hodowli żubrów, w której wzięli udział przedstawiciele Polskiego Oddziału Międzynarodowego Towarzystwa Ochrony Żubra, Państwo-

wej Rady Ochrony Przyrody, Polskiego Związku Stowarzyszeń Łowieckich i Zarządu Przymusowego Dóbr Pszczyńskich oraz rzeczoznawcy. Ustalone zostały wytyczne, dotyczące dalszej hodowli żubrów w Polsce. Hodowla żubrów czystej krwi białowieskiej, znajdujących się w Białowieży i w Pszczynie, prowadzona będzie odrębnie, w stałym kontakcie między obydwoma ośrodkami (wymiana stadników). Przeprowadzone będzie wyodrębnienie drogą selekcji kombinacyjnej linii kaukaskiej, której przyszły ośrodek hodowlany mieściłby się pod Babią Górą (Zubrzyca) lub w puszczy Niepołomickiej. Ośrodkiem hodowli żubrów mieszańców będzie Zwierzyniec w Smardzewicach k. Spały. Poruszona była również sprawa nadliczbowych stadników i związana z tem kwestja ich wymiany na osobniki płci żeńskiej oraz kwestja utworzenia drobnych ośrodków hodowlanych dla żubrów mieszańców w ogrodach zoologicznych.

Instytut Badawczy L. P.

Zwierzyniec żubrów w Białowieży.

Na skutek nieszczęśliwego wypadku padła w lipcu b. r. jedna sztuka płci męskiej czystej krwi białowieskiej.

Instytut Badawczy L. P.

Nowe stanowiska bobrów.

Na terenie Dyrekcji Lasów Państwowych w Wilnie zostało zbadane nowe stanowisko bobrów nad rzeką Berezyną, w nadleśnictwie Białą Brzeg i Dubry. Stwierdzono świeże ślady żerowania na przestrzni 6 km wzdłuż rzeki; zauważono 2 nory w oddz. 314 nadleśnictwa Białą Brzeg.

Na terenie Dyrekcji Lasów Państwowych w Siedlcach stwierdzono występowanie bobrów na gruncie prywatnym przy granicy nadleśnictwa Hańcza nad rzeką Hańczą.

Instytut Badawczy L. P.

Ochrona niedźwiedzia.

Regulamin Sekcji Ochrony Niedźwiedzia przy Polskim Związku Stowarzyszeń Łowieckich.

1. Przy Polskim Związku Stowarzyszeń Łowieckich powstaje Sekcja Ochrony Niedźwiedzia.

2. Celem Sekcji jest zapewnienie niedźwiedziowi należytej ochrony i opieki oraz uregulowanie w drodze ustawowej racjonalnego odstrzału.

3. Do tego celu dążyć będzie Sekcja przez:

a) badanie warunków życia i rozmnożyć niedźwiedzia w Polsce, zarówno na obszarach lasów państwowych, jak i prywatnych;

b) ustalenie stanowisk niedźwiedzi, określenie ich ilostanu w badanych kompleksach leśnych;

c) gromadzenie środków celem ustanawiania nagród pieniężnych za ujawnianie lub ujmowanie osób, winnych strzału do niedźwiedzia bez właściwego zezwolenia władz;

d) przedsięwzięcie wobec władz państwowych i właścicieli łowisk prywatnych odpowiednich kro-

¹⁾ Por. K. B. I. Rok III. Nr. 1. 1933 r.

ków, zmierzających do zapewnienia niedźwiedziowi należytej ochrony i opieki;

e) podjęcie wydawnictwa monograficznego o niedźwiedziu w Polsce, a także popieranie wszelkiego rodzaju wydawnictw, traktujących o tym temacie;

f) czuwanie nad pracami ustawodawczymi ciał, do tego powołanych, które będą miały na celu uregulowanie czasu i sposobu odstrzału niedźwiedzi;

g) nawiązywanie stosunków ze stowarzyszeniami łowieckimi krajów ościennych w celu uzgodnienia akcji ochrony niedźwiedzia.

4. Członkiem Sekcji może zostać każdy obywatel Rzeczypospolitej Polskiej, korzystający z pełni praw i zgłaszający swój akces. Sekcja ma prawo pobierania dobrowolnych opłat od swych członków na cele Sekcji.

5. Kierownictwo działalnością Sekcji spoczywa w rękach Zarządu, składającego się z przewodniczącego i 5 członków, wybieranych przez Walne zgromadzenie Sekcji na okres 3-letni. Podziału czynności, związanych z działalnością Sekcji, dokonywują członkowie Zarządu między sobą.

6. Wobec ześrodkowania głównych stanowisk niedźwiedzi we wschodniej Małopolsce, tworzy się przy Małopolskiem Towarzystwie Łowieckiem we Lwowie Oddział Sekcji Ochrony Niedźwiedzia, będący jej organem pomocniczym i informacyjnym, pracujący samodzielnie, ale w stosunkach zewnętrznych działający przez Zarząd Sekcji, przebywający w Warszawie. W skład Zarządu wchodzi z urzędu przedstawiciel Oddziału Małopolskiego.

7. Zarząd Sekcji zbiera się na wezwanie przewodniczącego, stosownie do potrzeb. Uchwały Zarządu ważne są przy obecności przynajmniej 4 członków i zapadają większością głosów. Przy równym podziale głosów przewagę daje opinia przewodniczącego.

8. Walne zgromadzenie członków zwołuje Zarząd Sekcji najmniej raz do roku. Na zgromadzeniu Zarząd składa sprawozdanie za rok ubiegły i przedstawia plan na rok następny. Uchwały zgromadzenia zapadają większością głosów i są ważne przy udziale 1/4 ogólnej liczby członków. W braku *quorum* Zarząd zwołuje powtórne zgromadzenie, ważne bez względu na liczbę obecnych. Walne zgromadzenie wybiera spośród siebie komisję rewizyjną w składzie 3 członków.

9. W wystąpieniach do władz państwowych centralnych i administracji ogólnej, Sekcja działa przez Wydział Wykonawczy Polskiego Związku Stowarzyszeń Łowieckich. Pozostałą korespondencję załatwia bezpośrednio w swoim imieniu. Wpływy pieniężne na rzecz Sekcji przekazuje się na konto Nr. 8082 Polskiego Związku Stowarzyszeń Łowieckich w P. K. O.

10. O likwidacji Sekcji decyduje Walne zgromadzenie członków większością 2/3 głosów obecnych, bądź też Zarząd Polskiego Związku Stowarzyszeń

Łowieckich, który też przejmuje akta i majątek Sekcji.

11. Sekcja składa corocznie Zarządowi Polskiego Związku Stowarzyszeń Łowieckich pisemne sprawozdanie ze swych czynności.

Czas odstrzału niedźwiedzi w Karpatach.

Sekcja Ochrony Niedźwiedzia przy P. Z. S. Ł. ogłosiła swe uchwały na łamach «Łowca Polskiego» (Nr. 21, 1935), w których między innymi uznano czas od 11 września do końca listopada jako najodpowiedniejszy dla odstrzału niedźwiedzi. Równocześnie uchwalono dążyć do ściślejszej ochrony niedźwiedzia, zamykając zupełnie polowanie na okres trzyletni oraz kontyngentując na przyszłość odstrzał niedźwiedzi w poszczególnych łowiskach, tak pod względem ilości jak i jakości. Pozwolenia na odstrzał niedźwiedzia byłyby w przyszłości wydawane przez Ministerstwo Rolnictwa i R. R. na wniosek Sekcji Ochrony Niedźwiedzia.

Uchwały powyższe, na pierwszy rzut oka tak korzystne dla ochrony niedźwiedzia, wywołały jednak silną krytykę ze strony znawców terenów karpackich. Zdaniem ich, czas polowania na niedźwiedzie nie powinien rozpoczynać się równocześnie z rykowiskiem jeleni, jak tego domaga się uchwała Sekcji. Wobec utrzymania polowania w tym okresie na jelenie, powstaje możliwość równoczesnego polowania na dwa wspaniałe zwierzęta karpackie, która ściąganie na tereny polowań karpackich wielką ilość myśliwych i przyczyni się do tępienia obu gatunków. Pozwolenia na odstrzał zawsze uzyskać można, nie stanowią więc one dostatecznej gwarancji ochrony. Przeciwnie wrześnie terminowi otwarcia polowania na niedźwiedzie w Karpatach przemawia także fakt, że letnia skóra niedźwiedzia jest bezwartościowa. Z tego względu byłoby raczej wskazane dopuszczenie odstrzału niedźwiedzi przez marzec i połowę kwietnia, t. j. w czasie kiedy mrozy nocne utrzymują futro w pełnej, zimowej wartości. Polowanie w gawrze w pierwotnej kniei karpackiej jest tak utrudnione, że nie stanowi ono dla niedźwiedzia poważnego niebezpieczeństwa.

Ochrona ptaków śpiewających w Świątnikach Górnych.

Posterunek Policji Państwowej w Świątnikach Górnych pod Krakowem wszczął energiczną akcję tępienia zwyczaju chwytania i trzymania w klatkach ptactwa śpiewającego. W ciągu miesiąca uwolniono ogromną ilość kosów, drozdów, słowików, szczygłów, dzwońców, krzyżodzióbów, makolągów i skowronków. Za akcję tę p. Delegat Ministra W. R. i O. P. złożył Posterunkowi P. P. wyrazy uznania i podziękowania.

e) Niszczenie i straty.

Częściowe zniszczenie parku w Polnej.

We wsi Polna, kolo Stróż, pow. gorlicki, znajduje się na wzgórzu piękny park. Po rozparcelowaniu całego majątku, dwór wraz z otaczającym go

parkiem został również sprzedany, a nowy właściciel zaczął bezwzględnie wycinać drzewa, pragnąc uzyskać jak najwięcej ziemi ornej. Specjalny przedstawiciel P. R. O. P., który udał się na miejsce celem zbadania stanu rzeczy, stwierdził dość daleko posunięte zniszczenie parku. Niemniej pozostały jeszcze bardzo liczne, wartościowe drzewa, jak np.: jesiony, z których najgrubszy mierzy 4.25 m obwodu, jawor liczący 4.05 m i świerk 2.10 m obwodu. Pod względem ilości na pierwsze miejsce występują lipy, których grubość waha się od 2.20 m do 4.40 m obwodu. Najgrubszy dąb mierzy 3.60 m obwodu. Pewnego rodzaju osobliwość stanowi lipa wrośnięta w dąb, o wspólnym obwodzie 5 m. Liczne, zdrowe lipy mają duże znaczenie dla gospodarstw pszczelarskich trzech okolicznych wsi, których związek ma siedzibę w Polnej. Liczy on 66-ciu członków i około 230 pni. Zarówno zatem zabytkowa, jak i ekonomiczna wartość parku w Polnej — pomimo wspomnianego, dość silnego przetrzebienia — spowodowały uznanie konieczności jego ochrony i wciągnięcie na listę zabytków ¹⁾.

Handel szarotkami w Zakopanem.

W ostatnich czasach rozpowszechniła się znowu sprzedaż szarotek na ulicach Zakopanego, w szczególności na peryferiach. Liczni dorożkarze «zdobią» swe kapelusze temi kwiatami. P. Delegat Ministra W. R. i O. P. zwrócił się do Zarządu Miejskiego w Zakopanem z przedstawieniem konieczności wydania, wzorem lat ubiegłych, zakazu handlu szarotkami na ulicach Zakopanego.

Niszczenie rezerwatu stepowego w Skowronnem.

Rezerwat roślinności pontyjskiej w Skowronnem, pod Pińczowem, jest stale niszczone przez mieszkańców Skowronna Dolnego. P. Delegat Ministra W. R. i O. P. zwrócił się do Instytutu Badawczego Lasów Państwowych, przedstawiając potrzebę zbadania tej sprawy przez właściwe Nadleśnictwo i polecenie ogrodzenia rezerwatu oraz zorganizowanie stałej opieki.

Wypasanie połoniny Hnitesa.

Dwie połoniny w Karpatach wschodnich, t. j. połonina w grupie Hnitesy i sąsiednia połonina Gropa, upatrzone na przyszły rezerwat, były od szeregu lat ochraniane i zupełnie wolne od wypasania na nich bydła. Z niewiadomych narazie przyczyn obie połoniny zostały w roku bieżącym wydzierżawione na wypas bydła. Cierpi na tem bardzo roślinność, która w ciągu szeregu lat ubiegłych rozwinęła się wspinalnie. Szkoda naukowa jest bardzo poważna, gdyż właśnie tutaj znajduje się jedyne w Polsce stanowisko rzadkiej rośliny *Saussurea Porcii*, oraz najokazalszej w Polsce rośliny baldaszkowej, *Heracleum palmatum*. Hnitesa stanowi ostatni szczytek wschodnio-karpackiej puszczy, a uzyskany dochód z dzierżawy pastwiska nie przekroczy kilkuset złotych rocznie: brak istotnie proporcji między stratą a zyskiem!

¹⁾ Patrz wyżej: Ochrona starych drzew.

Sprawa budowy zapory dolinowej w Rożnowie nad Dunajcem.

Dnia 2 sierpnia b. r. odbyło się w Rożnowie posiedzenie komisji wodno-prawnej w sprawie budowy zapory dolinowej na Dunajcu, na której P. R. O. P. reprezentował prof. M. Siedlecki. Posiedzenie to było poświęcone projektowi przeprawki, mającej na celu przeprowadzenie przez zaporę troci, dążącej w górę Dunajca do miejsc tarliskowych, oraz młodych ryb, dążących do morza. Projekt Ministerstwa Komunikacji przewiduje urządzenie w Rożnowie przeprawki systemu wyciągowego, wzorowanej na przeprawce, znajdującej się na Renie oraz kilku przeprawkach amerykańskich. Przy tym systemie ryby, wyciągane automatycznie na wierzch zapory, byłyby z wysokości około 6 m wraz z wodą wylewane do jeziora, na drugiej stronie zapory. Dla ryb płynących wzdłuż Dunajca przewidziany jest kanał betonowy, pochyły pod kątem około 45° i pokryty warstwą wody grubości zaledwie 20—40 cm.

Projekt ten uległ bardzo silnej, rzeczowej krytyce prof. Siedleckiego, do której przyłączyli się następnie wszyscy rzeczoznawcy fachowi oraz przedstawiciele towarzystw rybackich.

Podniesiono, że troć jest pod względem biologicznym zupełnie odmienną od łososa, jak też, że Wisła i Dunajec przedstawiają ze względu na swą długość swoiste warunki biologiczne. Z tych względów przeprawka, odpowiednia dla rzek, w których ciąg łososa odbywa się gromadnie, jest zupełnie nieodpowiednia dla troci, płynącej pod Rożnowem pojedynczo i niezupełnie jeszcze dojrzałej, a łączącej się w gromady dopiero powyżej przełomu pienińskiego. Jako odpowiednią dla troci na Dunajcu uznać należy przeprawkę komorową, stosowaną w Szwajcarii, Szkocji, Skandynawji i Irlandji. Przeprawka komorowa jest wprawdzie droższa od projektowanej, wyciągowej, lecz spełniając dobrze swe zadanie, zabezpieczy na przyszłość normalny rozwój troci, która stanowi główną podstawę rybactwa na Wiśle oraz rybactwa morskiego na Bałtyku. Oszczędność, polegająca na budowie nieodpowiedniej przeprawki, spowoduje zagładę troci w Polsce i wpłynie ujemnie na prestige Polski zagranicą.

Do krytyki tej przyłączył się następnie przedstawiciel Ministerstwa Rolnictwa i przedstawiciel Lasów Państwowych oraz rzeczoznawca rządowy.

Na zarzuty powyższe oraz na opinię rzeczoznawcy odpowiedzieli przedstawiciele Ministerstwa Komunikacji, że 1) przeprawka została zaprojektowana na podstawie odnośnej literatury, oraz zgodnie z opinią dwóch rzeczoznawców, 2) że istnieją przeprawki wyciągowe, dobrze funkcjonujące, 3) że kierownictwo budowy rozpatrzy wniesione zarzuty i przedłoży Ministerstwu Komunikacji odpowiedni wniosek.

Kosodrzewina w Karpatach wschodnich.

Ze względu na ponowne podjęcie starań osób prywatnych o uzyskanie pozwolenia na eksploatację kosodrzewiny w Karpatach wschodnich, odbyła się

w czasie od 23 do 25 września b. r. komisja urzędowa pod przewodnictwem przedstawiciela Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych p. radcy prof. Jana Kłoski, w skład której wchodził również przedstawiciel Ministerstwa W. R. i O. P. (prof. dr W. Szafer i prof. inż. A. Kozikowski). Komisja ta zbadała dokładnie wszystkie miejscowości, w których dotychczas kosodrzewinę eksploatowano, a mianowicie: na Chomiaku, połoninie Maryszewskiej, pod Dancerzem i pod Bojarynem. Na podstawie wyników tej komisji odbędzie się niebawem w Warszawie konferencja, która definitywnie zadecyduje o losie kosodrzewiny w Karpatach.

W związku z opodatkowaniem terenów zajętych

przez kosodrzewinę w górach, Urząd Wojewódzki Stanisławowski wyjaśnił autorytatywnie, że tereny te są w zasadzie wolne od państwowych podatków gruntowych i opartych na nich danin samorządowych. Zwolnienie od tych podatków nastąpić może jednakże jedynie na podstawie indywidualnych próśb zainteresowanych płatników po przeprowadzeniu odpowiednich dochodzeń i w ich następstwie sprostowań w arkuszach posiadłości gruntowych. Podania mają wpływać do właściwych urzędów skarbowych. Celem poinformowania o tem właścicieli terenów zajętych przez kosodrzewinę, wydali starostowie powiatowi w Kosowie, Nadwórnej i Dolinie odpowiednie, publiczne obwieszczenie.

C. SPRAWY ORGANIZACYJNE.

Sprawozdanie z 75 posiedzenia Wydziału Państwowej Rady Ochrony Przyrody (w składzie rozszerzonym),

odbytego w dniu 13 sierpnia 1935 r. w Zakopanem, w willi «pod Jedłami» na Kozłcu.

Obecni: prof. dr Władysław Szafer (Kraków) przewodniczący; członkowie Rady: prof. dr Seweryn Dziubałowski (Warszawa), prof. dr Walery Goetel (Kraków), prof. dr Bolesław Hryniewiecki (Warszawa), prof. inż. Aleksander Kozikowski (Lwów), prof. dr Stanisław Kulczyński (Lwów), prof. dr Mieczysław Limanowski (Wilno), prof. dr Jan Gwalbert Pawlikowski (Lwów), prof. dr Michał Siedlecki (Kraków), prof. dr Jerzy Smoleński (Kraków), p. Adam hr. Starzeński (Kościelce), prof. dr Szymon Wierdak (Lwów), prof. dr Adam Wodczicko (Poznań); personel Biura Delegata: p. W. Kulczyńska i dr Jerzy Lilpop.

Obrazy otworzył prof. Szafer o godzinie 15.45.

Powitawszy obecnych, poświęcił kilka słów pamięci zmarłego w dniu 11 sierpnia 1935 r. dra Wiktora Kuźniara, który był członkiem pierwszej «Państwowej Komisji Ochrony Przyrody», a po jej reorganizacji i zmianie składu osobowego stale współpracował z Państwową Radą Ochrony Przyrody. Podniósł znaczenie jego zasług dla ochrony przyrody w Polsce w walce przeciw budowie kolei na Świnice.

Następnie oznajmił prof. Szafer obecnym o swem postanowieniu ustąpienia ze stanowiska przewodniczącego Państwowej Rady Ochrony Przyrody oraz Delegata Ministra W. R. i O. P. do spraw ochrony przyrody i omówił przyczyny, które skłoniły go do tego kroku.

Po wyczerpującej dyskusji, w której zabierali głos wszyscy obecni (członkowie Rady), zarządził przewodniczący przerwę w obradach, w czasie której komisja w osobach prof. Siedleckiego i Smoleńskiego, przy udziale prof. Goetla, ustaliła tekst rezolucji. Po przezwyciężeniu odczytał ją prof. Siedlecki, poczem podpisali ją wszyscy obecni członkowie Rady, prócz hr. A. Starzeńskiego, który ze względów osobistych wstrzymał się od podpisania aktu rezygnacji.

Rezolucja:

«Do Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Wobec tego, że zwłoka w wprowadzeniu w życie ustawy o ochronie przyrody hamuje działalność Państwowej Rady Ochrony Przyrody i biorąc pod uwagę fakt, że sprawy związane ściśle z ochroną przyrody bywają rozstrzygane bez zasięgnięcia opinii P. R. O. P. (kolejka linowa w głębi Tatr), wreszcie wobec faktu, że trudności powstałe w ostatnich czasach spowodowały ustąpienie najbardziej zasłużonego przewodniczącego Rady, z którego kierunkiem pracy Rada w zupełności się solidaryzuje — podpisani członkowie P. R. O. P., mając wątpliwość, czy

posiadają zaufanie Pana Ministra, konieczne do wypełniania swych zadań, składają swe mandaty do dyspozycji Pana Ministra. W Zakopanem, dnia 13 sierpnia 1935 r.».

(dwanaście podpisów członków P. R. O. P.)¹⁾.

Po dyskusji zapadło postanowienie, iż akt ten prześle się z Biura Delegata p. Ministrowi W. R. i O. P. w dniu 19 sierpnia 1935 r. wraz z rezygnacją prof. Szafera. W kilka dni potem przesłany zostanie odpowiedni komunikat do prasy.

Następnie omówił prof. Szafer sprawy aktualne, a dotychczas niezalatwione i prosił fachowych członków Rady o pomoc w ich załatwieniu.

W toku omawiania tych spraw przybył na zebranie p. T. Kornilowicz, którego powitał prof. Szafer serdecznymi słowami, prosząc go, by tak jak dotychczas i od początku istnienia P. R. O. P. zechciał nadal służyć pomocą sprawie ochrony przyrody.

Na zakończenie, prof. Szafer, żegnając obecnych i dziękując im za udział w obradach, zaznaczył, iż ma to przekonanie, że P. R. O. P. nie likwiduje się, tylko członkowie jej rozchodzą się na chwilę. Spotykać się będą w dalszym toku pracy nad ochroną przyrody. Podziękował członkom Rady za to, co dotychczas w ciągu 16-tu lat pracy na tem polu zrobili — a że był to wielki wysiłek, świadczą o tem jego rezultaty. Za trwały wynik uważa akcję propagandową, która ugruntowała w społeczeństwie ideę ochrony przyrody. Idea ta upaść nie może i nie zginie mimo rezygnacji Rady. Uważa, że dyskusja, jaką na temat rezygnacji przeprowadzono, była tak sumienna, że krok, jaki uczyniła Rada, okaże się niewątpliwie dla sprawy korzystny.

Następnie poświęcił kilka słów pamięci zmarłych pionierów idei ochrony przyrody w Polsce, którym byli K. Praus, W. Kuźniar, B. Wigilew i E. Kiernik, oraz podziękował prof. Pawlikowskiemu, który wraz ze ś. p. prof. Raciborskim ideę ochrony przyrody w polskim społeczeństwie zaszczepił.

Prof. Siedlecki podziękował prof. Szaferowi za słowa wypowiedziane pod adresem członków Rady i podkreślił zasługi prof. Szafera jako przewodniczącego P. R. O. P. i organizatora ochrony przyrody w Polsce.

Posiedzenie zamknięto o godzinie 20.30.

Sekretarz:

Wanda Kulczyńska.

Przewodniczący:

Prof. Dr Władysław Szafer.

¹⁾ Dodatkowo zgłosili swój akces do tej rezolucji nieobecni na posiedzeniu w Zakopanem członkowie Rady: prof. dr Jan Grochmalicki (Poznań), prof. dr Stefan Kreutz (Kraków), inż. Stanisław Kurczyn (Nowosiedlany) i prof. Stanisław Małkowski (Wilno).

Inwentaryzacja zabytkowych lip.

Nadleśnictwo Margonin-Wieś nadesłało do biura P. R. O. P. wzorowo opracowany wykaz drzew, rosnących w alejach, które zbiegają się koło parku w Margoninie-Wsi, pow. chodzieski. Wśród drzew przeważają lipy, których ilość we wszystkich sześciu alejach wynosi razem 827 sztuk; prócz lip rosną w alejach w ilości paru lub kilku okazów: dęby, kasztanowce, akacje, klony, graby, brekinie i wiązy. Dla każdego drzewa podano obwód, średnicę i wysokość. Do wykazu dołączono plan sytuacyjny alej.

Koło Krajoznawcze im. M. Konopnickiej przy szkole powszechnej w Kutnie

nadesłało do P. R. O. P. wykaz 26 zabytkowych lip, powiatu wadowickiego, sporządzony przez członków Koła. Prócz wymiarów drzew, zanotowano w wykazie szereg wartościowych szczegółów, odnoszących się do stanu zachowania, opieki, stanowiska i t. p.

Wykłady „ochrony przyrody“ w szkołach akademickich.

Ministerstwo W. R. i O. P. na wniosek Rady Wydziału Matem.-Przyrodniczego Uniwersytetu Poznańskiego również w bieżącym roku akademickim 1935/36 utrzymało zlecone wykłady ochrony przyrody w Uniwersytecie Poznańskim w dotychczasowym wymiarze godzin. Wykładać będą: prof. dr Adam Wodziczko — «Zasady ochrony przyrody» (z ćwiczeń semin. i wyciecz.) 1 godz. tygodniowo w ciągu I, II i III-go trymestru; dr Jan B. Sokołowski — «Ochrona ptaków» 2 godz. tygodn. w III-cim trymestrze.

Cykl odczytów wakacyjnych o ochronie przyrody

wzorem lat poprzednich, zorganizował w r. b. Zarząd Krakowskiego Oddziału Ligi Ochrony Przyrody. Odczyty wygłoszone zostały przez słuchaczy U. J. w 20 kolonjach, urządzonych przez gimnazja, szkoły powszechne i organizacje społeczne. Pogadanki ilustrowane były licznymi fotografiami oraz połączone z wycieczkami do rezerwatów w pobliżu miejsca pobytu kolonij, w celu pouczenia młodzieży o właściwym zachowaniu się na wycieczkach. Na kilku kolonjach rozdano kartki z albumów propagandowych, wydanych przez P. R. O. P.

V Międzynarodowy Kongres Ogrodów Działkowych w Poznaniu

obradował w dniach od 21. do 23. IX. 1935 w Poznaniu, przy udziale 9 państw (5 państw usprawiedliwiło swą nieobecność). Otwarcia dokonał p. Wiceminister Jastrzębski w obecności blisko 600 osób. Kongres wykazał, że idea działkowych ogrodów roddzinnych zyskuje coraz więcej zwolenników, bowiem obecnie zorganizowało się już kilkanaście milionów działkowców, a znaczenie społeczne i higieniczne tego ruchu staje się coraz donioślejsze. Po wysłucha-

niu referatów, w których zostały przedstawione najważniejsze prace i zagadnienia z dziedziny ogrodów działkowych, wysunięto następujące rezolucje, które mają stanowić główne wytyczne w dalszej pracy: 1. Ustalenie i wprowadzenie w życie przepisów prawnych, popierających akcję tworzenia ogrodów działkowych i małych osiedli. 2. Założenie spółdzielni kredytowych dla zapewnienia działkowcom tanich kredytów. 3. Roztoczenie opieki nad młodzieżą przez zatrudnienie jej pracą w ogrodach działkowych. 4. Wykorzystanie pracy w ogrodach działkowych jako środka walki z bezrobociem. Postanowiono zwrócić się do Rządów poszczególnych państw z prośbą, ażeby bezrobotni otrzymywali bezpłatnie tereny na założenie ogrodów działkowych, które czasem mogliby otrzymać na własność. 5. Wykorzystanie ogrodów działkowych w walce o zdrowie mieszkańców miast, a specjalnie dla walki z gruźlicą (zakładanie specjalnych ogrodów działkowych dla chorych).

IV Wszechpolski Kongres Delegatów Związku Towarzystw Ogrodów Działkowych w Poznaniu

obradował dnia 25. IX. 1935 przy udziale 250 delegatów z całej Polski. Sprawozdanie z dwuletniej działalności Związku wykazało, że praca rozwija się pomyślnie, czego dowodem jest tworzenie nowych Okręgów, uzyskiwanie nowych terenów, zwłaszcza jak największej ilości działek dla bezrobotnych, dla których są one nieraz jedynym źródłem utrzymania. Istnieje zdrowa tendencja zamiany ogrodów działkowych na małe osiedla i tworzenia tą drogą dzielnic ogrodowych. W rezolucji postanowiono zwrócić się do Rządu z prośbą o najspiesniejsze wprowadzenie ustawy o ogrodach działkowych i małych osiedlach, aby tą drogą przeciwdziałać zwyradniającym wpływom wielkomiejskim.

III Zjazd Ogrodników Miejskich

odbył się w dniach 19 i 20 września 1935 r. w Poznaniu. Obrady przybyłych licznie ze wszystkich stron Polski uczestników poświęcone były przede wszystkim ustaleniu ogólnych zasad i norm, jakie należałoby stosować przy zaopatrywaniu naszych miast w zieleni, i potrzebom ustawodawczego zabezpieczenia realizacji tych postulatów. Analogiczne żądania wysuwa już od lat kilku na swych zjazdach P. R. O. P., przyczem minimalną normę zieleni na głowę mieszkańca wielkich miast określiła również na 20 m kw. (patrz wnioski nr. 19 i 20 XIV-go Zjazdu P. R. O. P. z 9. I. 1932 r., przedrukowane w «Ochronie Przyrody», roczn. XII, 1932, str. 142, następnie wnioski nr. 15 i 16 XV-go Zjazdu P. R. O. P. z 28. I. 1933 r. w Kw. Biul. Inf. Nr. 1 z 1933 r. i wniosek nr. 2 XVII-go Zjazdu P. R. O. P. z 13. I. 1934 w Kw. Biul. Inf. Nr. 1 z 1934 r.). Doniosłe rezolucje III Zjazdu ogrodników-urbanistów, które zmierzają do zwiększenia i zabezpieczenia «przyrody w mieście», za jaką uważać należy zieleni miejską, podajemy poniżej w całości:

Minimalne normy zieleni miejskiej.

Zjazd zwraca się z prośbą do czynników miarodajnych o ustawodawcze ustalenie w planach zabudowań miast większych (ponad 50 tysięcy) minimalnej normalnej zieleni, obliczonej w ilości 20 m kw. na jednego mieszkańca, a mianowicie:

1) Parki, łąki, lasy — 7 m kw., 2) promenady spacerowe — 0.5 m kw., 3) place sportowe i place zabaw dla dzieci — 3.5 m kw., 4) ogródki działkowe — 6 m kw., 5) cmentarze — 3 m kw.; razem minimalnie 20 m kw. zieleni miejskiej na głowę mieszkańca miejskiego.

Ponadto Zjazd uznaje potrzebę ustawowego zabezpieczenia lasów i brzegów wód w okolicach miast, jako terenów wypoczynkowo-wycieczkowych dla mieszkańców miast.

Równocześnie Zjazd zwraca się do Związku Miast Polskich z prośbą o jak najenergiczniejsze poparcie powyższych starań.

O poparciu ogrodnictwa miejskiego przez Fundusz Pracy.

Zjazd zwraca się do Związku Miast Polskich, aby zalecił:

a) nakłonić Państwowy Fundusz Pracy do wydawniejszego subwencjonowania budowy parków, zie-

leńców, boisk sportowych, dziedzińców, oraz obsadzania drzewami ulic i placów w miastach i osiedlach;

b) poprzeć sprawę właściwego uwzględniania potrzeb plantacyjnych miast w budżetach miejskich, uważając za potrzebne przeznaczenie na ten cel 3 procent ogólnej sumy budżetu.

Osobne wydziały ogrodnicze.

Zjazd uznaje, że w dużych miastach należy organizować samodzielne wydziały ogrodnicze, jak to ma miejsce w Łodzi, Poznaniu i w Warszawie.

Do wszystkich zarządów miast zwracają się uczestnicy Zjazdu, aby ważniejsze stanowiska ogrodnicze obsadzały drogą konkursu i aby powoływały na te stanowiska wyłącznie kandydatów ze specjalnym wykształceniem i znajomością ogrodnictwa miejskiego.

Ochrona ptaków w parkach miejskich

Doceniając wpływ praktycznej ochrony ptaków dla utrzymania stanu zdrowotnego zieleni miejskiej i podniesienia piękna parków — Zjazd wita z uznaniem fakt utworzenia referatu ochrony ptaków przy Wydziale Ogrodniczym Zarządu Miasta Warszawy i zachęca Zarządy Miast do naśladowania tej inicjatywy.

A. Wodziczko.

D. SPRAWY PROPAGANDOWE.

Obchód dziesięciolecia Podolskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego

odbył się w Zaleszczykach, dnia 21 września 1935 r. Program obchodu był następujący: 1. Nabożeństwo w kościele parafialnym. 2. Poświęcenie domu wycieczkowego. 3. Walne zgromadzenie i Zjazd członków P. T. T. K. w sali Domu Wycieczkowego, przyczem goście nie biorący udziału w zgromadzeniu, zwiedzili Zaleszczyki: plażę, szkołę rolniczą, winnice i t. p. 4. Wspólny obiad w sali Sokoła. 5. Wycieczka do Czerwonogrodu i Uściczka, powrót łodziami motorowymi Dniestrem do Zaleszczyk. Imieniem P. R. O. P. złożył Towarzystwu, zasłużonemu w pracy na polu ochrony przyrody, przewodniczący prof. W. Szafer życzenia dalszej owocnej pracy.

Na Jubileuszowy Złot Harcerstwa Polskiego w Spale, który odbył się w dniach od 11—24 lipca b. r. P. R. O. P. przesłała jako materiał propagandowy dla cudzoziemskich uczestników Złotu 300 egzemplarzy broszury p. t. Parki Narodowe w Polsce, wydanej w języku polskim i angielskim, oraz po 300 egzemplarzy albumów: Parków Narodowych, Rezerwatów, Rzadkich gatunków zwierząt i roślin. Albumy składają się z 12 kart pocztowych każdy, opatrzonych objaśniającym tekstem polskim i angielskim.

Na wystawę międzynarodową fotografii przyrody w Londynie,

zorganizowaną przez czasopismo «Country Life» w sali działu przyrodniczego Muzeum Brytyjskiego, P. R. O. P. przesłała wybór 36 fotografii okazów

fauny polskiej, zdjętych z natury. Fotografie przedstawiają następujące zwierzęta: żubry w Białowieży i Pszczynie (5 fotogr.), niedźwiedź w Karpatach i na północnych kresach Polski (4 fotogr.), wilki (1 fotogr.), żbik (1 fotogr.), dzik (5 fotogr.), sarny (3 fotogr.), lis (3 fotogr.), świstak w Tatrach (1 fotogr.), zając (3 fotogr.), głuszec (2 fotogr.), cietrzew, kulon wielki, puhacz, puszczyk, kaczki krzyżówki, dzikie gęsi i bociany (po 1 fotografii). Zauważyć należy, że warunki wystawy ograniczyły temat nadsyłanych fotografii do ssawców i ptaków, wykluczając wszystkie inne przedmioty.

Wystawa ogrodów działkowych w Poznaniu

odbyła się w dn. 21 do 29 września 1935 r. w halach Targów Poznańskich, obok Wystawy Zieleni Miejskiej. Organizował ją Związek Towarzystw Ogrodów Działkowych i zobrazował na niej cały swój dotychczasowy dorobek. Okazałe wystąpił Fundusz Pracy, który w znacznej mierze finansuje akcję tworzenia ogródków działkowych, zwłaszcza jako celową formę pomocy dla bezrobotnych, zpośród których już ponad 25.000 otrzymało własne działki ogrodowe. Uzupełnieniem wystawy było wyświetlanie specjalnego filmu propagandowego «W krainie słońca», nakręconego na tle scen z życia w ogródkach działkowych Poznania.

Wystawa zieleni miejskiej w Poznaniu,

otwarta w czasie od 19—29 września 1935 r. w hali Targów Poznańskich, była pierwszą w swoim rodzaju

w Polsce i obejmowała szereg działów, jak urbanistyczny, architektury ogrodniczej, dendrologiczny, kwiciarski i t. d. Brało w niej udział 50 miast, z których na pierwszy plan wybiły się w dziale urbanistycznym Poznań, Kraków, Gdynia i Łódź. W dziale dendrologicznym zasługiwały na szczególną uwagę bogate kolekcje drzew i krzewów ozdobnych, wystawione przez ogrody Fundacji Kórnickiej. W obrębie zieleni miejskiej Poznania zwracało uwagę stoisko ochrony ptaków w parkach, do którego eksponatów dostarczyła P. R. O. P., Liga Ochrony Przyrody, VI Szkoła Wydziałowa w Poznaniu i Pryw. Gimnazjum Niemieckie w Poznaniu. Pracownia Urbanistyczna Zarządu Miejskiego w Poznaniu wystawiła szereg planów i wykresów, z których widać, że Poznań realizuje w planach regulacyjnych normę 30 m² zieleni na głowę mieszkańca, zaś Biuro Planu Regionalnego Poznania wystawiło między innymi mapę godnych ochrony ze względów przyrodniczych i krajobrazowych terenów w okolicy Poznania, zestawioną na podstawie danych Komitetu Ochrony Przyrody w Poznaniu. Przykro uderzał fakt, że Gdynia wystawiła projekt stadionu sportowego na Kępie Radłowskiej, akurat na miejscu rezerwatu, chroniącego jedyny las naturalny na naszym wybrzeżu!

Wielka wystawa akwarij, terrarij i ryb egzotycznych w Poznaniu.

Wystawa otwarta w dniach od 15. do 29. IX. 1935 w palmiarni Parku Wilsona, w Poznaniu, zgromadziła 40 wystawców z 120 akwarijami. W porównaniu z zeszłoroczną była ona znacznie bogatsza, gdyż oprócz akwarij z rybami egzotycznymi słodkowodnymi wystawiono 3 akwarja morskie, w tym jedno bałtyckie, z fauną naszego Bałtyku (flądry, meduzy, kraby i inne). Bardzo interesująco przedstawiało się akwarjum z fauną Adriatyku. Poza tym wystawiono również nasze ryby krajowe, raki, owady i rośliny wodne, tak że wystawa zobrazowała całokształt życia naszych wód.

Wystawa wykazała znaczny postęp i cieszyła się dużym powodzeniem. Zwiedziło ją do dnia 25. IX. b. r. przeszło 10.000 osób, a szczególnie interesowały się nią szkoły. Rozmieszczone na wystawie hasła podnosiły znaczenie prowadzenia akwarij dla krzewienia miłości i ochrony przyrody.

Wystawa p. t. „Roślina i zwierzę w grafice“.

Staraniem Zarządu Galerii Obrazów Tow. Przyjaciół Nauk w Poznaniu zorganizowana została w drugiej połowie września 1935 r. wystawa p. n. «Roślina i zwierzę w grafice». Obejmuje dzieła obce i nasze od XVI do XIX wieku i jest interesującą, choć urywkową ilustracją zmian w odnoszeniu się do przyrody artystów-grafików.

Wystawa „Las w Górach“.

W ramach programu «Święta Gór» urządzona została w Zakopanem staraniem Administracji Lasów Państwowych wystawa p. t. «Las w Górach».

Wystawę, otwartą od 4—13 sierpnia b. r., zwiedziło około 20 tys. osób. Ochrona przyrody przedstawiona była w następujących stoiskach; 1) Parki Narodowe i rezerваты w górach; ich rozmieszczenie, obszar i zadania. 2) Ochronne znaczenie lasu w górach. 3) Kosodrzewina i jej rola w górach. 4) Łowiectwo w górach z uwzględnieniem rzadkich i znajdujących się pod ochroną gatunków.

Instytut Badawczy I. P.

Sala ochrony przyrody w Muzeum Pedagogicznym w Wilnie.

Przed kilku miesiącami, dzięki niestrudzonej działalności pp. dyr. A. D m o c h o w s k i e g o i A. S z e m i a k i, powstała w Wilnie przy Muzeum Pedagogicznym sala ochrony przyrody. Urządzona przy pomocy minimalnych środków finansowych, posiada mimo to, dzięki ofiarnej pracy jej założycieli, szereg ciekawych eksponatów.

Przy wejściu do sali zwraca przede wszystkim uwagę dość dużych rozmiarów mapa parków i rezerwatów w Polsce, oświetlona różnokolorowymi lampkami elektrycznymi. Mapa ta wzbudza wielkie zainteresowanie wśród młodzieży szkolnej, zwiedzającej muzeum. Szeroko potraktowano ochronę ptaków i zwierząt. Sprawę tę ujmują tablice (czas ochrony ptaków łownych), okazy wypchane (gatunki podlegające absolutnej ochronie jak czarny bocian, łoś [głowa], głuś, kura), krótkie charakterystyki i rysunki zwierząt ginących w Polsce (borsuk, wydra, żbik), okazy ptaków drapieżnych, pożytecznych, z wykazaniem na tablicach treści ich pożywienia, ważniejsze typy karmników (zwraca uwagę karmnik zrobiony z flaszki, opartej na podstawce, wypełnionej ziarnem i odwróconej dnem do góry, ze względu na prostotę swojej konstrukcji) i t. d. Obok ochrony ptaków i zwierząt sporo miejsca poświęcono owadom pożytecznym, tępiącym szkodniki, owadom sanitarjuszom, osobne kąciki zajmują próbki środków chemicznych do walki ze szkodnikami w sadach i ogrodach oraz publikacje z zakresu ochrony przyrody. Daje się zauważyć trochę braków w dziedzinie ochrony roślin, a więc zdjęć osobliwszych zbiorowisk roślinnych, zabytkowych drzew w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem Wileńszczyzny, rysunków ginących roślin i t. d. Poza tym pominięta jest ochrona przyrody martwej i ochrona krajobrazu. Niewątpliwie braki te będą usunięte: założyciele mają zamiar w najbliższej przyszłości ilość eksponatów znacznie zwiększyć. Inicjatywę Muzeum Pedagogicznego należy powitać z uznaniem jako jeden ze środków ułatwiających propagandę ochrony przyrody wśród młodzieży na terenie Wilna.

W. Rewieńska.

Kino w służbie idei ochrony przyrody.

W kinoteatrach Polski wyświetlany jest obecnie film p. t. «Sequoia» (wytw. Metro-Goldwyn-Mayer, ok. 2300 m) oraz kolorowa groteska rysunkowa p. t. «Śpiew ptaków» (wytw. Paramount, ok. 200 m). Oba te filmy, udatne pod każdym względem, posiadają

pierwszorzędną wartość propagandową dla celów ochrony przyrody. Kolorowa wkładka «Śpiew ptaków» przedstawia chłopca strzelającego do wszystkiego bez wyboru, który na widok rozpaczy ptaków po pozornie zabitym przezeń młodym ptaszku, nawraca się, łamie strzelbę i z pseudo-myśliwego staje się opiekunem karmiącym ptaki. Film «Sequoia» na tle prześlicznych zdjęć z parków narodowych półn.-amerykańskich przedstawia przyjaźń dwóch zwie-

rząt, jelenia i pumy, wychowanych razem przez człowieka. Film przepiękny, budzi miłość do zwierząt, zachęca do ich ochrony, przedstawia naocznie wartość parków narodowych i w zakresie krzewienia idei ochrony przyrody mógłby odegrać u nas wielką rolę, gdyby go nabył Instytut Filmowy, lub jaka inna instytucja oświatowa, w celu wyświeetlenia w naszych szkołach z okazji «dni ochrony przyrody», «święta lasu» i t. p. obchodów.

E. KRONIKA.

✧ Dr Wiktor Kuźniar

ur. 13 maja 1879 r., zmarł w Krakowie 11 sierpnia 1935 r.

Wiktor Kuźniar, znany uczony i popularyzator, któremu nauka zawdzięcza szereg cennych prac zwłaszcza w dziedzinie paleontologii i dyluviologii, był jednym z pionierów idei ochrony przyrody w Polsce. Jako członek Sekcji Ochrony Tatr Pol. Towarzystwa Tatrzańskiego zasłużył się zwłaszcza w dobie pierwszej walki przeciw kolejce zębatej w Tatrach. Jego broszura p. t. «W sprawie kolejki na Świnicę» (Kraków, 1912), napisana świetnie, przyczyniła się najwięcej do obalenia tego projektu. Po wojnie, wszedłszy w skład pierwszej «Komisji Ochrony Przyrody», która następnie przekształciła się w Państwową Radę Ochrony Przyrody, położył wielkie zasługi około jej organizacji. Cześć pamięci szlachetnego człowieka i wiernego syna polskiej ziemi!

W. S.

Sprawa obniżenia poziomu jezior na Wileńszczyźnie.

W roku 1930 dokonano obniżenia poziomu wody kilku jezior Brasławskich, n. p. jeziora Drywiaty, Snudy, Strusko, Wołos i in. Brasławska Spółka Wodna, odpowiedzialna za powyższe prace, motywuje potrzebę obniżenia jezior ich anormalnie wysokim poziomem, powodowanym zarastaniem odpływu jezior przez rzekę Drukę; na wiosnę ulegały zalaniu niżej położone ulice Brasławia i okoliczne pola uprawne. Obniżenie poziomu jezior miało na celu przeciwdziałanie temu stanowi rzeczy i rozszerzenie pasa łąk nadbrzeżnych. W wyniku prac uzyskano jednak tylko cofnięcie się jezior, dotkliwe zwłaszcza dla Brasławia, położonego pierwotnie bezpośrednio na wysokim brzegu jez. Drywiaty. Obecnie woda odeszła, odsłaniając na znacznej przestrzeni żwirowiska i podmokłe piaski, gdzieśgdyś zaledwie porastające nikłą trawą. Wobec braku odpowiednich środków na dalsze osuszenie i uprawę tych przestrzeni, osiągnięto jedynie poważne zeszpecenie jednej z najpiękniejszych w Polsce okolic i znaczne pogorszenie stanu rybołówstwa. Rozchodzą się wiadomości o projektowanym przywróceniu dawnego poziomu jezior.

Tem większe zaniepokojenie, wobec tak ujemnego doświadczenia, wywołały wiadomości o zamierzonych dalszych pracach regulacyjnych, które miałyby pociągać za sobą obniżenie poziomu jeziora Dryświaty. Zarówno Komitet Wileński P. R. O. P. jak i ludność miejscowa, zamieszkująca brzegi jez. Dryświaty, zatrudniona niemal wyłącznie rybołówstwem, zwróciła

się do p. Wojewody wileńskiego z przedstawieniem ujemnych stron zamierzonych prac regulacyjnych. Podniesiono, że nie tylko rybstan dozna poważnego uszczerbku, lecz także zniszczone zostaną wartości krajobrazowe, stanowiące podstawę silnie rozwijającego się w ciągu ostatnich lat ruchu turystycznego.

Zaniepokojenie okazało się na szczęście przedwczesne, gdyż p. Wojewoda wileński przed zarządzeniem dochodzenia wodno-prawnego, celem zawiązania publicznego przedsięwzięcia melioracyjnego, zarządził dokonanie dodatkowych studjów nad ewentualnymi stratami rybołówstwa wskutek obniżenia zwierciadła wód w jeziorach. Na zasadzie zebranych materiałów i opinii fachowych zamierzone roboty zostały narazie wstrzymane.

Stan zieleni w miastach Rzeczypospolitej

na podstawie wyników ankiety, przeprowadzonej przez Towarzystwo Popierania Plantacyj Miast Rzplitej w Warszawie, przedstawił p. St a n. S c h o e n f e l d w referacie wygłoszonym na III Zjeździe ogrodników miejskich w Poznaniu. Ankietą objęto wszystkie 151 miast Rzplitej powyżej 10.000 mieszkańców, odpowiedzi uzyskano od 131 miast, z których plantacje posiadało 98 z ogólną liczbą 5,417.374 mieszkańców. Obszar zieleni w stosunku do powierzchni miasta wynosił: w Toruniu 3.3%, w Poznaniu 3%, w Białymstoku 2.8%, w Łodzi 1.7%, w Katowicach 1.5%, w Krakowie 1.5%, w Warszawie 1.3%, w Bydgoszczy 1% i t. d. Zaznaczyć warto, że urbaniści uważają za pożądane 17%, choć za bardziej miarodajną uważa się ilość zieleni na głowę mieszkańca i jej celowe rozmieszczenie. Normy ustalone na ostatnich zjazdach higienistów i urbanistów niemieckich (Drezno, Berlin) proponują jako minimum 30 m² na głowę, tymczasem w naszych 98 miastach posiadających zieleni ilość ta wynosi przeciętnie 3.44 m². I tak posiadają: Chojnice 26.6 m², Toruń 22.4 m², Katowice 21.1 m², Chełmża 14.1 m², Białystok 13.6 m², Kolin 13.4 m², Żółkiew 11.5 m², Grudziądz 10.7 m², Ostrów Pozn. 10.6 m² i t. d.... a Warszawa 1.38 m². Ulic zadrzewionych posiadają miasta 53.3%, przy czym 1 drzewo wypada na 20 mieszkańców, jedno boisko przeciętnie na 26.500 mieszkańców. Budżety plantacyjne wynoszą w ostatnich latach około 1.5% budżetu ogólnego. Statystyka przeprowadzona jest za rok 1933 i wykazuje, jak wiele jeszcze w miastach naszych na tem polu jest do zrobienia, aby osiągnąć minimalne normy higieniczne.

Wrzosec błotny (*Erica tetralix*) w powiecie chojnickim na Pomorzu.

Okręgowy Komitet Ochrony Przyrody w Poznaniu otrzymał od prof. O. Tumma wiadomość o występowaniu w powiecie chojnickim wrzośca. W sierpniu b. r. dr F. Krawiec, w czasie wycieczki botanicznej na Pomorze zbadał stanowisko, które znajduje się w zach. części pow. chojnickiego na półn.

F. WIADOMOŚCI Z ZAGRANICY.

Mianowanie delegatów Francji do Międzynarodowego Biura Ochrony Przyrody w Brukseli¹⁾.

Dyrekcja Międzynarodowego Biura Ochrony Przyrody w Brukseli zawiadomiła P. R. O. P. o dokonaniu przez Rząd Francuski mianowaniu oficjalnych delegatów Francji do wspomnianego biura. Nominacje otrzymali: prof. dr A. Gruvel, z Muzeum Historii Naturalnej, sekretarz generalny Narodowego Komitetu Ochrony Fauny i Flory Kolonii, p. M. Bolle, konserwator wód i lasów przy Ministerstwie Rolnictwa, Paryż; p. R. de Clermont, adwokat przy Izbie Apelacyjnej, przewodniczący Sekcji Ochrony Przyrody Narodowego Towarzystwa Aklimatyzacyjnego Francuskiego.

Ustawa o ochronie przyrody Państwa Niemieckiego z dn. 26 czerwca 1935.

Nowa ustawa ochrony przyrody w Niemczech, jak wszystkie nowe ustawy tego kraju, odznacza się niezwykłą zwięzłością, gdyż obejmuje zaledwie 3 pełne strony druku, a 27 paragrafów. Ustawę poprzedza krótki wstęp, z którego przytaczamy pierwsze i końcowe zdanie, jako bardzo charakterystyczne:

«Przyroda lasów i pól jest dziś jak i dawniej tęsknotą, radością i pokrzepieniem niemieckiego ludu».

«Rząd niemieckiego Państwa uważa za swój obowiązek zapewnić także i najuboższemu współobywatelom należy im udział w piękności przyrody niemieckiej...»

W najbliższym roczniku Ochrony Przyrody ukaże się obszerniejsze omówienie powyższej ustawy, obecnie ograniczamy się więc do powyższej wzmianki.

G. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFICZNY.

Nadesłane wydawnictwa polskie.

Pamiętnik XIV Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich w Poznaniu 11—15 IX. 1933. Tom I. Pod redakcją sekretarzy generalnych prof. dra A. Jakubskiego i prof. dra K. Jonschera. Nakładem Komitetu Organizacyjnego XIV Zjazdu L. P. P. w Poznaniu. Str. 1042.

Na str. 153 podano wnioski Sekcji IX Ochrony Przyrody: ...XIV Zjazd Lekarzy i Przyrodników Polskich uznaje za konieczne stworzenie centralnej, międzynarodowej instytucji, zajmującej się ochroną przyrody, a jednoczącej w sobie wszystkie państwa europejskie, i zwraca się do Państwowej Rady Ochrony Przyrody z prośbą o podjęcie inicjatywy celem urzeczywistnienia tego postulatu.

Sekcja Ochrony Przyrody, zważywszy fakt niszczenia przyrody pod hasłem użytkowania roślin leczniczych, zwraca się do Prezydium XIV Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich z prośbą o wystąpienie do władz państwowych z wnioskiem o roztoczenie nadzoru nad osobami, zbierającymi rośliny lecznicze, i o urządzenie dla nich odpowiednich kursów przy szkołach rolniczych.

Władysław Szafer: Las i step na zachodnim Podolu. Rozpr. Wydz. mat.-prz. Polsk. Ak. Um. Tom LXXI. Dz. B, nr. 2. Kraków, 1935. Str. 123, ryc. 38 w tekście.

Ochrona przyrody podniosła i silnie podtrzymuje hasło, ważne także ze względów praktycznych,

oparcia zasad hodowli lasów o naturalne zbiorowiska roślin. Żeby jednak móc prowadzić gospodarkę tego rodzaju, trzeba przedewszystkiem dokładnie poznać te pierwotne, naturalne asocjacje leśne, ich historię i wzajemny stosunek oraz stosunek do innych asocjacji. To właśnie zadanie podjął autor odnośnie do lasów podolskich, niemal zupełnie jeszcze nie badanych pod względem socjologicznym. Praca więc w samym pomysle jest robotą «ochroniarską» — i ochronie pierwotnych typów lasów na Podolu niewątpliwie służyć będzie. Ostatni rozdział p. t. «Zadania ochrony przyrody na Podolu» ujmując tę zasadniczą myśl przewodnią autora w formę zupełnie konkretną. Autor przedstawia w nim i omawia problemy ochrony przyrody podolskiej, wylicza istniejące już rezerваты i wskazuje tereny, gdzie rezerваты winne być w najbliższej przyszłości utworzone dla ocalenia zarówno typowych asocjacji leśnych, jak szczątków roślinności stepowej.

Ryszard Halladin: Próba analizy budowy gniazd ptasich na terenach nadleśnictwa Czarnożyły. Prace Komisji mat.-prz. Pozn. Tow. Przyjaciół Nauk, Ser. B. Tom VII. zeszyt 5. Str. 100. Tab. fot. 8. Poznań 1935.

Autor zbadał 289 gniazd, należących do 34 gatunków ptaków. Na tej podstawie daje opis budowy gniazd, objaśniając poszczególne ich części składowe i wyróżnia typy tej budowy. W części szczegółowej opisuje gniazda poszczególnych gatunków.

Tomasz Kunzek: Dziesięciolecie istnienia i działalności Podolskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego, 1925—1935. Nakł. P. T. T. K. w Tarnopolu. Tarnopol 1935. Str. 48, liczne fotogr. w tekście.

Broszura ta wydana została w związku z obchodem dziesięciolecia Towarzystwa, który odbył się w Zaleszczykach¹⁾. Autor przedstawił zwięźle, lecz dokładnie, historję powstania i działalności Towarzystwa aż do ostatnich dni. Wynika z niej, że Towarzystwo — obok swych celów specjalnych — dbało zawsze o zagadnienia kulturalne i poświęcało wiele pracy opiece nad zabytkami przyrodniczymi Podola.

J. Urbanowski: Wyrósł (Zooecidia) Ludwikowa i terenów przyległych. Prace monograficzne nad przyrodą Wielkopolskiego Parku Narodowego w Ludwikowie pod Poznaniem. Nakł. Pozn. Tow. Przyjaciół Nauk. Poznań, 1935. Str. 77. (Streszczenie niemieckie).

Autor podaje wykaz 468 zooecydów, zebranych na terenie Parku Narodowego w Ludwikowie. 191 z nich stanowią nowy nabytek dla Wielkopolski.

Z wydawnictw zagranicznych.

Nederlandsche Commissie voor Internationale Naturbescherming²⁾.

Jest to holenderskie wydanie agitacyjnej ulotki, wydanej już przez Międzynarodowe Biuro Ochrony Przyrody w Brukseli w języku francuskim. Treść obu wydań jest zasadniczo podobna, ilustracje odnoszą się

jednak przede wszystkim do terenu kolonii holenderskich.

Nederlandsche Commissie voor Internationale Naturbescherming. Supplement op Mededeelingen No. 10. Str. 77, 4 tabl., 1 mapa. Streszczenie w języku angielskim.

Książeczka zajmuje się przyrodą Indyj Holenderskich i jej ochroną, na podstawie wiadomości uzyskanych drogą korespondencji z licznymi Instytucjami, uczonymi i podróżnikami. Znajduje się tu także zestawienie ustaw i przepisów prawnych, wydanych w ciągu ostatnich 20 lat.

The London Convention for the Protection of African Fauna and Flora. with Map and Notes on existing African Parks and Reserves. Special Publication of the American Committee for International Wild Life Protection. Nr. 6. Cambridge, Mass. 1935. Str. 32, liczne ilustracje w tekście, 1 mapa, tabelaryczne zestawienie rezerwatów.

Dokładny tekst konwencji zawartej w Londynie, 1933³⁾, w sprawie ochrony fauny i flory afrykańskiej; wykaz chronionych gatunków obficie ilustrowany, dokładne, tabelaryczne zestawienie 156 istniejących w Afryce rezerwatów, z wyszczególnieniem gatunków zwierząt zamieszkujących każdy rezerwat.

Prof. Dr Władysław Szafer,

Delegat Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego do spraw ochrony przyrody.

S U M M A R Y

National Parks.

The Tatras National Park.

The construction works for the building of the rope-railway on mount Kasprowy in the Tatras are unfortunately begun in spite of the efforts of the State Council for the Protection of Nature and the unanimous opinion of the great majority of the society. This caused the resignation of the Council and of the Delegate of the Minister of Religions and Public Instruction, prof. W. Szafer. The following members of the Council signed the act of resignation: prof. W. Szafer, President (Kraków); prof. S. Dziubałtowski (Warszawa), prof. W. Goetel (Kraków), prof. J. Grochmalicki (Poznań), prof. B. Hryniewiecki (Warszawa), prof. A. Kozikowski (Lwów), prof. S. Kreutz (Kraków), prof. S. Kulczyński (Lwów), Ing. S. Kurczyn (Nowoświęciany), prof. M. Limanowski (Wilno), prof. S. Małkowski (Wilno), prof. J. G. Pawlikowski (Lwów), prof. M. Siedlecki (Kraków), prof. J. Smoleński (Kraków), prof. S. Wierdak (Lwów), prof. A. Wodiczko (Poznań). — The point of view of the society concerning the fact of the construction of the rope-railway is exposed in the number of 390 articles in 91 press

organs and 94 protesting resolutions of scientific and social institutions. In favour of the rope-railway construction were published 67 articles in all, among which 49 in one daily paper. The photos in the Polish text represent the devastation just effectuated and constantly progressing.

The Białowieża National Park.

The hedge around the Park is finished which will assure the good protection of the Park. Within the last 3 summer months the Park was visited by 6594 persons. A new shelter for 60 tourists is being constructed.

Reservations.

The reservation of lake Świtez in the northern part of Poland has been enlarged by the addition of the forests surrounding the lake.

Two new reservations are established:

One of them called «Holy Bog», situated in the district of Wilno, protects the grave of combatants of the independence fights in 1863 and also the surrounding spruce forest. State property.

The second one on the Baltic shore, on the banks of the frontier river Piaśnica, contains oak shrubs

¹⁾ por. str. 15.

²⁾ por. K. B. I., Rok V, 1935, Nr. 3, str. 17.

³⁾ por. K. B. I., Rok IV, 1934, Nr. 1, str. 11.

and meadows with growth of *Myrica gale*, *Erica tetralix*, *Empetrum nigrum*, *Osmunda regalis* etc. State property.

Nature Monuments.

Among newly protected old trees are to be noted remarkable junipers 10 m high and over 30 cm in diameter. They grow in the vicinity of the village Malewicz, distr. of Wilno.

Breeding of big game in Poland.

The Bison.

On July 11-th was held a conference of Societies interested in the breeding of bison in Poland. The conference was convoked by the Chief Direction of the State Forests. It was stated that breeding places of bison of pure Białowieża race in Białowieża and Pszczyna will be in constant contact (exchange of males). The Caucasus race will be singled out by way of an adequate selection and the future breeding place of that race will be established at the foot of mount Babia Góra (West Carpathians), or in the forest Niepołomicka Puszcza, near Cracow. The reservation in Smardzewice, near Spała (Central Poland), will be as before the breeding place of half bred individuals. The question of supernumerary males was also discussed.

An unlucky accident has caused the death of a male of pure Białowieża race.

The Bear.

The Section of the Protection of the Bear of the Polish League of Hunters Societies has declared that the time proper for the hunting of bears in the Carpathians lasts from September 11-th to the end of November. It was further resolved to forbid bear hunting entirely for the period of 3 years. In future special permissions for the shooting of bears will be granted by the Ministry of Agriculture.

Good connoisseurs of the Carpathian game consider that the above mentioned hunting time which

is also the time of stag hunting, is not proper. They suggest as such the month of March and the first part of April.

The Beaver.

A new station of beavers has been found on the banks of the river Hańcza, distr. of Siedlce (Central Poland).

The station on the river Berezyna in the distr. of Wilno has been presently explored. Two holes have been observed and traces of grazing on the shore 6 km along the river. Both stations are situated on the territory of the State Forests.

Organisation and Propaganda.

During the last holidays a series of lectures on the protection of nature has been organized by the League for the Protection of Nature in Poland (Division of Cracow). The lectures were delivered by students of the Cracow University in 20 holidays colonies organized by colleges, primary schools and social institutions. — The University of Poznań, Faculty of Mat. & Nat. Hist., has resolved that during the current year will be delivered lectures on the protection of nature and on the protection of birds.

In Poznań was held the III Congress of municipal gardeners. The subject of the deliberations was first of all the establishing of principles of providing towns with verdure. The minimum standard of verdure for each citizen in large towns (over 50.000 inhabitants) was defined as counting 20 m². The Congress has emphasized the necessity of legislative insurance of forests and banks of waters in the environs of towns. The protection of birds in towns has been also emphasized.

A station of *Erica tetralix* unknown till this day has been found not long ago in the district of Chojnice, near the locality Nowa Karczma, not far from the German frontier.

S P I S T R E Ś C I

Kolejka na Kasprowy Wierch w Tatrach. Dokumenty i fakty 2.

A. Ustawy, rozporządzenia i zarządzenia władz państwowych 8.

B. Parki Narodowe, rezerваты i pomniki przyrody 8; a) Parki Narodowe 8; b) Rezerваты 9; c) Pomniki przyrody i historii 10; d) Ochrona zwierząt 10; e) Niszczenie i straty 11.

C. Sprawy organizacyjne: Sprawozdanie z 75-go posiedzenia Wydziału Państwowej Rady Ochrony Przyrody 13; Inwentaryzacja zabytkowych lip 14; Wykłady ochrony przyrody w szkołach akademickich 14; Cykl odczytów wakacyjnych o ochronie przyrody 14; V. Międzynarodowy Kongres Ogrodów Działkowych w Poznaniu 14; IV. Wszechniowski Kongres Delegatów Związku Towarzystw Ogrodów Działkowych w Poznaniu 14; III. Zjazd Ogrodników Miejskich 14.

D. Sprawy propagandowe: Obchód dziesięciolecia Podolskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego 15; Na Jubileuszowy Zlot Harcerstwa Polskiego w Spale 15; Na wystawę międzynarodową fotografii przyrody w Londynie 15; Wystawa ogrodów działkowych w Poznaniu 15; Wystawa zieleni miejskiej w Poznaniu 15; Wielka wystawa akwarij, terrarij i ryb egzotycznych w Poznaniu 16; Wystawa p. t. «Roślina i zwierzę w grafice 16; Wystawa «Las w górach» 16; Sala ochrony przyrody w Muzeum Pedagogicznym w Wilnie 16; Kino w służbie idei ochrony przyrody 16.

E. Kronika: † Dr Wiktor Kuźniar 17; Sprawa obniżenia poziomu jezior na Wileńszczyźnie 17; Stan zieleni w miastach Rzeczypospolitej 17; Wrzosiec błotny w powiecie chojnickim na Pomorzu 18.

F. Wiadomości z zagranicy 18. — G. Przegląd bibliograficzny 18. — Summary 19.